

מסורת הש"ס

א) נפי מנהג היתכב מקרא לכתוב בחסוד כגון משה בלא וי"ו לאחר בלא וי"ו בבל התנא מנהגו לכתוב ההיכה מלא בלא חסוד ע"י בערך עדן ספר ב"י, ב) סנהדרין 15, א) בדפדפי, ד) בעיי: מאלפיים דמורה, ס) שייך לע"צ אחר ד"ה ארבעים],

תורה אור השלם

- זה לי עשרים שנה בביתך עבדתיך ארבע עשרה שנה בשתי בנותיך וישש שנים בצאנך ותחלקך את משפחתי עשרת מבנים: בראשית לא מא 2. ויחק אברהם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רבבם אשר רכשו ואת דגפם אשר עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען: בראשית יב א

הגהות הב"ח

א) נפי תרי אלפי ופרטי: ב) רש"י ד"ה וסימן של תחילת ה: א) ד"ה ה"ג דפי ופי הוא הגדול. ג"ע עין נפ' בן סורר ומורה בפרק ס"ט:

מוסף רש"י

שני אלפים תורה. תחת של תינה עדין תורה והיה העולם כמורו ומאדם הראשון עד שהיה ארבעים בן ג"ב שנה אינא אלפים שנה כדמוכי קדאי דעשנלמו אלפים שנה עסק תמורה צמרה שנאמר (בראשית יב) ואת הנפש אשר עשו בחרן, ומתרגמנין דשעברין לאורייתא בחרן, ואמרין גמירי דהיא עשמה אלף ארבעים בן ג"ב שני (סנהדרין 15, ו)שני אלפים תורה. מן הנפש אשר עשו בחרן עד אלפים שנות המשיח, ארבעים ושמונה שנה עד שולד יתכן ושנים שנה משולד יתכן עד שולד יעקב הרי ק"ח, וק"ל שחי ילינק כשלא למאדם הרי לר"ח, ורד"י נעמדו במלריה הרי תמ"ח, ומשולמו ממלרים עד שנזנה בית ראשון תמ"ח, דמכיו (מ"א ו) והיה בשמנים שנה וארבע מאות שנה לאלא בני ישראל מארין ממלרים וגו' הרי וע' שנה דגלות בבל, ות"כ שעתה בית שני, הרי תמ"ח, ומתקרי' ו'תקפ"ח, אלפים תמורה בית ולסוף אותן קע"ב נשלמו שני אלפים תורה, ואידי דלמר שני אלפים תורה קאמר שני אלפים תורה, ולא שמתלה תורה אחר שני אלפים, ומ"ח (סח), ושני אלפים ימות המשיח. שלאחר שני אלפים תורה היה דיו שיהא משיח ותכלה הגלות וינטל השיעוד ממשאל (סח), ובעונותינו שרבו, לא נא משיח לסוף ד' אלפים ואלו מה שינאו, שעדין מעוכב לנא (סח).

ספרא חסריה: תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה היו עלמא שני אלפים תהו. פי' שני אלפים שנה משנבא העולם עד שבא אברהם אבינו והכניס בני אדם תחת כנפי השכינה כדכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן וגמירי דאברהם אבינו בהויא עידנא בר ג"ב שנין הוה. מ"ח עם ג"ב הרי מאה לא"א כשהוליד את יצחק ועל יצחק נאמר כי גר יהיה ודעך וגו' גירות ועברות ת' שנה עד שיצאו ממצרים הרי תמ"ח שנים מההיא שעתא ופרטן מ"ח עד שהוליד את יצחק ס' עד שהוליד יצחק את יעקב מאה ולי' עד שירד יעקב למצרים מאתים ועשר שנים עד שיצאו ממצרים מנין רד"ו ובשנת אלף תקנ"ב למתן תורה שלמי שני אלפים תורה ואח"כ שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו שרבו ויצאו ימיות המשיח תתי"ג שנה עכשיו אם טעה זה התנא פי' שאמר ובעונותינו שרבו יצאו מהם כך וכך והוא שמחשב לבריות עולם ובפרטי שואל לסופר פירוש שמחשב למלכות יון כמה פרטי בירו ואמר לו גיא מוסיף עליהן מ"ח

א) ג"ל לשני מלכות וינאי כמו שנתנו זו הורבן הבית מתקעיה וכו' שמחשב מתקעיה ס' לחרבן מתקעיה וכו'.

ב) ג"ל אלף שנים שנה כג"ל ועי' גלגל ופסידר דרבינו נתנאל נשאלות בשנת ד' אלפים ותמ"י אפשר שזה כתב ו' שנים מקודם.

ג) שכן ע"ה פ"ה י' יאמר לו ג"ה כ"ה הרי ע"ה כ"ו.

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

מלכות פרם צפני הצית. בזמן הצית צעדו צנוי לאחר צנאו כורש נמסכה מלכותו שלשים וארבע שנים וצטלה ותפסוה צני יון ומלכו מאה ושמונים הרי מאתים וי"ד ובני חשמונאי נטלו מלכות מיונים ומלכו ק"ג והורדוס אחריהם ק"ג הרי ד' מאות וכ' שנה שהיה בית שני ביישובו: **מנאן ואילך**. ממלכות הורדוס ואילך חרצ הצית וצטלה מלכותן: **לא וחשבו**. והנא למנות סדר חכמים וחייהם או שני שטר חוב או שום מעשה המאורע ימנה לחרובן מעכשיו כך וכך שנים לחרובן הצית. אלמא מאתן ושית קודם חורבן הצית פשטה דהא

מלכות פרם בפני הבית שלשים וארבע שנה מלכות יון בפני הבית מאה ושמונים שנה מלכות חשמונאי בפני הבית מאה ושלוש מלכות בית הורדוס מאה ושלוש מכאן ואילך צא וחשוב כמה שנים אחר חורבן הבית אלמא מאתן ושית הוו ואת אמרת מאה ושמונים הוו אלא עשרין ושית שנין קמו בהימנותיהו בהדי ישראל ולא אישתעבדו בהו ואמטו להכי לא קא חשיב

להו כשפשטה מלכות הרשעה על ישראל אמר רב פפא אי טעי האי תנא ולא ידע פרטי כמה הוה ליישיליה לספרא כמה כתיב וניטפי עליהו עשרין שנין ומשכח ליה לחומריה וסימניך יזה לי עשרים שנה (אנכי) בביתך אי טעי ספרא נשייליה לתנא כמה חשיב ונבצר מיניהו עשרין שנין ומשכח ליה לחומריה וסימניך ^אספרא בצירא תנא תוספאה ^בתנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי העולם שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח בעונותינו שרבו יצאו מהן מזה שיצאו מהן שני אלפים תורה מאימת אי נימא ממתן תורה עד השתא ליכא כולי האי דבי מעיינת בהו תרי אלפי ^א פרטי דהאי אלפא הוא דהואי אלא ²מואת הנפש אשר עשו בחרן וגמירי דאברהם בההיא שעתא בר חמשין ותרתי הוה כמה בצרן מדרתי תנא ארבע מאה וארבעים ותמניא שנין הויין כי מעיינת ביה מהנפש אשר עשו בחרן עד מתן תורה ארבע מאה וארבעים ותמניא שנין הויין אמר רב פפא אי טעי תנא ולא ידע פרטיה כמה הוי ליישיליה לספרא כמה כתיב וניטפי עליהו ארבעין ותמני ומשכח ליה לחומריה וסימניך ארבעים

לשני מלכות וינאי: חרובן הבית תתקע"א זה הוא התנא שמחשב תתקע"א לחרבן וספרא מחשב למלכות יון שהוא קודם החרבן ש"פ שנה. ובזמן שיש לחרבן תתקע"א שנה הוא למלכות יון אלף ^א שנה והוא חשבון השטרות שהתחילו למנות בשנה שלשת אלפים וד' מאות (וארבעים ושמותן) לבריות עולם והסימן ג' תמ"ח לפי שאחר אלפים ותמ"ח שנה לבריות עולם יצאו בני ישראל ממצרים ויניחנה להם התורה והסימן ב' תמ"ח ואחר ת"פ שנה לצאתם ממצרים בנה שלמה בית ראשון ועמד ת"י שנה ואחר ע' שנה לחרבן הבית נבנה בית שני ומלכו בו פרוסים ל"ד שנים ומלכו יון שש שנים בעולם ואחר כך פשטה מלכותם בכל העולם נמצא עתה מעת שנבא העולם עד פשטה מלכות יון בכל העולם ג' תמ"ח ולפיכך שנתאם משליך משנות העולם ג' תמ"ח הנשאר אלפים ג' שני משני העולם הוא מנין שני מלכות יון כמו שנתנו זו שהיא שנת ד' אלפים א) ותתי"ג לעולם כשתסרי מהם ג' תמ"ח נשארו בידך אלף ושל"ה למלכות יון ואם יטעה התנא בפרטן שנין ע"א ישאל לסופר כמה פרטין. יאמר לו גיא מוסיף כ' הרי ע"א ואלו הן פרטי התנא וסימן זה לי עשרים שנה לבייתן. כלומר עשרים שנה למצוא חשבון חורבן הבית וכן אם טעה הסופר בפרטיו שואל לתנא כמה פרטי ופוחת כ' ומוצא פרטיו וסימן תנא תוספאה

ארבעים
תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה היו עלמא שני אלפים תהו. פי' שני אלפים שנה מאברהם אבינו והכניס בני אדם תחת כנפי השכינה כדכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן וגמירי דאברהם אבינו בהויא עידנא בר ג"ב שנין הוה. מ"ח עם ג"ב הרי מאה לא"א כשהוליד את יצחק ועל יצחק נאמר כי גר יהיה ודעך וגו' גירות ועברות ת' שנה עד שיצאו ממצרים הרי תמ"ח שנים מההיא שעתא ופרטן מ"ח עד שהוליד את יצחק ס' עד שהוליד יצחק את יעקב מאה ולי' עד שירד יעקב למצרים מאתים ועשר שנים עד שיצאו ממצרים מנין רד"ו ובשנת אלף תקנ"ב למתן תורה שלמי שני אלפים תורה ואח"כ שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו שרבו ויצאו ימות המשיח תתי"ג שנה עכשיו אם טעה זה התנא פי' שאמר ובעונותינו שרבו יצאו מהם כך וכך והוא שמחשב לבריות עולם ובפרטי שואל לסופר פירוש שמחשב למלכות יון כמה פרטי בירו ואמר לו גיא מוסיף עליהן מ"ח קורא מקרא שלם בתוספת אמותיו. לישנא אחרינא קרי תוספאה וזה נראה עיקר דלענין קריאה דקרא לא שייך תנא כלל אלא קרא:

ארבעים
תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה היו עלמא שני אלפים תהו. פי' שני אלפים שנה מאברהם אבינו והכניס בני אדם תחת כנפי השכינה כדכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן וגמירי דאברהם אבינו בהויא עידנא בר ג"ב שנין הוה. מ"ח עם ג"ב הרי מאה לא"א כשהוליד את יצחק ועל יצחק נאמר כי גר יהיה ודעך וגו' גירות ועברות ת' שנה עד שיצאו ממצרים הרי תמ"ח שנים מההיא שעתא ופרטן מ"ח עד שהוליד את יצחק ס' עד שהוליד יצחק את יעקב מאה ולי' עד שירד יעקב למצרים מאתים ועשר שנים עד שיצאו ממצרים מנין רד"ו ובשנת אלף תקנ"ב למתן תורה שלמי שני אלפים תורה ואח"כ שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו שרבו ויצאו ימות המשיח תתי"ג שנה עכשיו אם טעה זה התנא פי' שאמר ובעונותינו שרבו יצאו מהם כך וכך והוא שמחשב לבריות עולם ובפרטי שואל לסופר פירוש שמחשב למלכות יון כמה פרטי בירו ואמר לו גיא מוסיף עליהן מ"ח

א) ג"ל לשני מלכות וינאי כמו שנתנו זו הורבן הבית מתקעיה וכו' שמחשב מתקעיה ס' לחרבן מתקעיה וכו'.
ב) ג"ל אלף שנים שנה כג"ל ועי' גלגל ופסידר דרבינו נתנאל נשאלות בשנת ד' אלפים ותמ"י אפשר שזה כתב ו' שנים מקודם.
ג) שכן ע"ה פ"ה י' יאמר לו ג"ה כ"ה הרי ע"ה כ"ו.

מ.

רבינו חננאל

מלכות פרס בפני הבית ל"ד שנה מלכות יון בפני הבית ק"פ שנה מלכות בית חשמונאי ק"ג שנה מלכות הורדוס ק"ג שנה מכאן ואילך צא וחשוב לחרבן. הנה ממלכות בית חשמונאי מלכות רומי היא אלמא מאתן ושית הוו. ופרקי' ר' יוסי כ"י דקמו להו בהימנותיהו לא חשיב להו דלא חשיב אלא שנין דאישתעבדו להו והני כ"י לא אישתעבדו להו. אמר רב פפא אי טעי תנא ולא ידע כמה פרטי. והוא התנא דרתי למה מתניא דר' יוסי ואמר מלכות פרס בפני הבית ל"ד שנה מלכות יון בפני הבית ק"פ שנה מלכות בית חשמונאים ק"ג מלכות הורדוס ק"ג שנה לרבי ר' יוסי אתה מוצא בעת שחרב הבית היה למלכות יון שפ"ו שנים אלא שאין אנו עכשיו מחשבין להן כן לפי ששש שנים מלכו בעולם ואח"כ פשטה מלכותם בכל העולם כדבעינן למימר לקמן הלכך תנן שית שנין דלא פשטה מלכותם בכל העולם לא חשבינן להו וכי בצרת להו בשני מלכותם הוו בעת שחרב הבית ש"פ שנים שכל ימי הבית ת"כ הוו דל מנייהו ל"ד לפרט ושית שמלכו יון בעולם הא מ' אישתירו להו ש"פ שנה הלכך כד מוספת על שנות החרובן ש"פ שני משכחות להו א) לשני מלכות וינאי: חרובן הבית תתקע"א זה הוא התנא שמחשב תתקע"א לחרבן וספרא מחשב למלכות יון שהוא קודם החרבן ש"פ שנה. ובזמן שיש לחרבן תתקע"א שנה הוא למלכות יון אלף ^א שנה והוא חשבון השטרות שהתחילו למנות בשנה שלשת אלפים וד' מאות (וארבעים ושמותן) לבריות עולם והסימן ג' תמ"ח לפי שאחר אלפים ותמ"ח שנה לבריות עולם יצאו בני ישראל ממצרים ויניחנה להם התורה והסימן ב' תמ"ח ואחר ת"פ שנה לצאתם ממצרים בנה שלמה בית ראשון ועמד ת"י שנה ואחר ע' שנה לחרבן הבית נבנה בית שני ומלכו בו פרוסים ל"ד שנים ומלכו יון שש שנים בעולם ואחר כך פשטה מלכותם בכל העולם נמצא עתה מעת שנבא העולם עד פשטה מלכות יון בכל העולם ג' תמ"ח ולפיכך שנתאם משליך משנות העולם ג' תמ"ח הנשאר אלפים ג' שני משני העולם הוא מנין שני מלכות יון כמו שנתנו זו שהיא שנת ד' אלפים א) ותתי"ג לעולם כשתסרי מהם ג' תמ"ח נשארו בידך אלף ושל"ה למלכות יון ואם יטעה התנא בפרטן שנין ע"א ישאל לסופר כמה פרטין. יאמר לו גיא מוסיף כ' הרי ע"א ואלו הן פרטי התנא וסימן זה לי עשרים שנה לבייתן. כלומר עשרים שנה למצוא חשבון חורבן הבית וכן אם טעה הסופר בפרטיו שואל לתנא כמה פרטי ופוחת כ' ומוצא פרטיו וסימן תנא תוספאה

א) ג"ל לשני מלכות וינאי כמו שנתנו זו הורבן הבית מתקעיה וכו' שמחשב מתקעיה ס' לחרבן מתקעיה וכו'.

ב) ג"ל אלף שנים שנה כג"ל ועי' גלגל ופסידר דרבינו נתנאל נשאלות בשנת ד' אלפים ותמ"י אפשר שזה כתב ו' שנים מקודם.

ג) שכן ע"ה פ"ה י' יאמר לו ג"ה כ"ה הרי ע"ה כ"ו.